

Pozdní tokugawská společnost

Období Kasei a Tenpó

I. Počátek 19. století

- 1 Atmosféra optimismu
- 2 Růst významu trhu

II. Reformy Tenpó

- 1 Óšiovo povstání
- 2 Reformy Tenpó: šógunát a mocná knížectví
- 3 Změna politické rovnováhy

III. Společenské pohyby

- 1 Rozvoj vzdělanosti
- 2 Adaptace cizích modelů
- 3 Problém identity s režimem

Literatura

Conrad Totman, *Early Modern Japan*,

celá část 5 (Erosion of Stability), zejm. kap. 20

Gordon, *A Modern History of Japan*,

Part 1, kap. 2 a 3

Jansen, *The Making of Modern Japan*,

kap. 7 (Education, Thought & Religion) a 8 (Change, Protest & Reform)

Sansom, 3. díl

Paul Varley, *Japanese Culture*

I. Počátek 19. století

1 Atmosféra optimismu

- Macudaira Sadanobu >> Mizuno Tadaakira + Ienari
- obd. **Bunka** (1804-18) a **Bunsei** (1818-30) = doba Kasei
- devalvace, růst zbožní výroby, lidová kultura
- „symbolem“ Ienariho harém a luxus
 - převzala i knížata (podpora fin. operací a tržní ekonomiky)
 - rozvoj zábavních čtvrtí (júkaku 遊郭), rozvoj spotřeby
 - zejm. 1820-30 atmosféra důvěry a stability
 - 1) rybolov + lesy; 2) nejzaostalejší oblasti (demografie) 3) daně nevýhodně pro vrchnost 4) oběh peněz
- pokračující **diferenciace společnosti**
 - boháči gónó městský přepych vs růst tlaku na bezzemky
 - roste křehkost vztahů > vazalové vs bakufu (hospod. stabilita malých lén)
 - tlaky gónó na politiku
- růst závislosti všech na trhu, postupně kontrast s etikou
- klíčová stabilita úrody do konce 1820s (mimo kontrolu vlády)

II. Reformy Tenpó

1 Óšiovo povstání

- neúrody : 1832/33 pod 1/2 výnosu; 1836 okolí Vnitřního moře: 55%, Tóhoku 0-28%
- hladomor Tenpó / Óšio Heihačiró / ohlas po celé zemi

Reformy Tenpó:

- šógunát a mocná knížectví
- klesající kooperativnost lén
- vědomí propojení domácí a zahraniční krize
- 1837: Ienari → Iejoši (1793-1853),
 - nově obrana pobřeží knížaty?
- do čela senior (ródžú) Mizuno Tadakuni z Hamamacu (1794-1851)

- 2 Reformy Tenpó 1841-43 天保改革

- cíl : posílit pozice bkf a upevnit etiku
 - každý smířen se svým údělem
- zákazy / omezení spotřeby
 - přesuny divadel
 - cenzura zábavní lit. (Tamenaga Šunsui a Rjútei Tanehiko)
- tvrdé tresty kritiků (kníže Nariaki)
- kontrola pohybu (venkované odsunování)
- rozpouštění *kabu nakama*; devalvací > 1,6M zlatých rjó
- nucené půjčky od obchodníků

- Dopady :
- omezení distribučních mechanismů + „zdražení“ peněz
- růst nespokojenosti s Mizunem samotným
- 1840 poslední pokus o přeložení knížat
 - otázka umístění Ienariho potomků
- pouť do Nikkó
- 1843 příkaz k navrácení půdy bkf v okruhu 10 ri – konečná
- Hodnocení reforem
 - neúspěšné
 - na prahu moderní doby
 - politické / společenské probouzení nižších samurajů
 - ojedinělé pokusy obchodníků ...

3 Změny v politické rovnováze *bakuhán*

- paradoxní rozdíly v přístupech k *fudai* a *tozama*
- Sacuma, Čóšú, Kaga, Hizen, Higo, Owari, Hikone
- léna > kontrola lidu + „vývoz“
 - nové monopoly? nové daně? dohody s obchodníky? nucené půjčky?
- **Čóšú**
- zavádění monopolů; budování přístavů (Čóšú jako překladiště); stimulace výroby; námezdní pracovní síla, manufaktury ...
 - Murata Seifú (1783-1855), od 1838
- **Sacuma**
- příčiny zadlužení; faktický bankrot; zničení dlužních úpisů
 - Zušo Hirosato (1776-1848)
- vosk, rýže; třtina z Rjúkjú (plantážní systém)
- výroba železa v pálacích pecích, zbraně; organizační schopnosti početné vrstvy *buši*

III. Společenské pohyby

1 Rozvoj vzdělanosti

- 1) soukromá učiliště *šidžuku* > obsah výuky : etika a rangaku, šíření na venkov, atmosféra soutěživosti,
 - Edo: Širandó , Ócuki Gentaku, asi od 1788 37 let
 - Ósaka: Tekidžuku , Ogata Kóan, od 1835 25 let
- Nagasaki: Narutakidžuku, Siebold
- Hida: Kangien , Hirose Tansó

- 2) lenní školy hankó a pobočné gógaku
- 1770 > 38, 1860 > přes 140
- výuka > důraz na konfucianismus
- napětí mezi etikou a praktickými znalostmi
- Mitogaku... podpora režimu

- 3) školičky *terakoja*
- prudký růst počtu (po 1843 > 3000 až 6700?)
- jednoduché praktické znalosti
- v *bakumacu* 40% chlapců a 10% dívek nějakou formu vzdělání

- Išida Baigan (1685-1744)

2 Adaptace cizích modelů

- „užitečnost“ > džicugaku
- koncept péče o (mír a harmonii a) materiální blaho (經世済民)
- nesystematické přejímání západních poznatků ...

Holandské vědy

- 2 větve lékařství a astronomie
- hlavní výsledky:
 - 1774 Maeno Rjótaku (1723-1803) a Sugita Genpaku (1733-1817)
Kaitai šinšo (učebnice anatomie)
 - Ócuki Gentaku (1757-1827, lékař Sendai) > úvod do studia , v Edu Širandó
 - 1. slovník Halma wage 『ハルマ和解』
 - astronomie a překlady – instituce
- koncepce prospěšnosti přejímání cizích poznatků

- koncepce prospěšnosti přejímání cizích poznatků
- Hirata Acutane
 - koncept solárního kalendáře
 - vysoká úroveň západ. lékařství
- „Jap. vzdělanost je jako velké moře, do kterého se vlévají a kde se mísí vody mnoha řek... Tak vidíme, že ten, kdo si přeje dosáhnout čisté a správné (jap.) Cesty, musí znát všechna tato učení. Jsou sice cizí, ale mohou pomoci Japonsku, když je Japonci budou studovat a vyberou si z nich jejich dobré stránky. Je proto správné mluvit o čínském, indickém, ba i holandském učení, stejně jako i o japonském.“
- schopnost přejímat cizí koncepty = důkaz nadřazenosti domácí tradice
- „Přejímat silné stránky cizích zemí a kompenzovat jimi vlastní nedostatky je v souladu s principem Nebe a země a je to přesně to, o co usilovali Dávni mudrci“.
- Ninomija Sontoku a „rolnická doktrína“

3 Problém identity s režimem

- 1) růst ochoty k násilným akcím
- 2) nárůst náboženských nálad
 - spoléhání na vyšší síly, kultury
- rolníkův svět ...
- móda poutí – *okage mairi*
- Ise: 1705, 1771 (2M lidí), 1830 (5M lidí)
- motivy, chování
- Zenkódži, Konpira,
- další cíle – onseny, pamětihodnosti, příroda